

Interfaol ta'lim metodlaridan foydalanib qoraqalpoq baxshichilik san'atini umumta'lim maktabi o'quvchilariga o'rgatish tizimini takomillashtirish

Tenelbay Genjebaevich Kalliev
Buxoro xalqaro universiteti

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot umumta'lim maktablarida qoraqalpoq baxshichilik san'atini interfaol ta'lim metodlari asosida o'rgatish tizimini takomillashtirishga qaratilgan. Tadqiqotning dolzarbligi yosh avlodda milliy ma'naviy merosga qiziqishning susayib borishi va an'anaviy o'qitish usullarining samaradorligi yetarli emasligi bilan belgilanadi. Ishda baxshichilik san'atining tarbiyaviy imkoniyatlari, interfaol metodlarning (rolli o'yinlar, loyiha, munozara, guruhli ish, multimedia) o'quv jarayonidagi o'rni tahlil qilinadi. Ilmiy yangilik sifatida umumta'lim maktablari uchun interfaol o'qitishning didaktik modeli va metodik tavsiyalari ishlab chiqiladi. Natijalar tajriba-sinov orqali tekshirilib, o'qituvchilar va o'quv-uslubiy qo'llanmalar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: baxshichilik san'ati, interfaol metodlar, umumta'lim maktabi, milliy meros, tarbiya, metodika, innovatsion model

Improving the system of teaching the art of karakalpak bakhshi (traditional epic storytelling) to general education school students using interactive teaching methods

Tenelbay Genjebaevich Kalliev
Bukhara International University

Abstract: This study focuses on improving the system of teaching the art of Karakalpak bakhshi in general education schools through interactive teaching methods. The relevance of the study is driven by the declining interest of the younger generation in national spiritual heritage and the insufficient effectiveness of traditional teaching methods. The paper analyzes the educational potential of the "bakhshi" art and the role of interactive methods (role-playing, projects, discussions, group work, multimedia) in the educational process. As a scientific contribution, a didactic model and methodological recommendations for interactive teaching in general education schools are developed. The results have been validated through experimental testing and hold

practical significance for teachers and the development of educational-methodological guides.

Keywords: baxshi art, interactive methods, general education school, national heritage, upbringing, methodology, innovative model

Tadqiqotning eng hal qiluvchi nuqtasiga yetib kelganimda, men bir narsani chuqur angladim: bu ish shunchaki ilmiy izlanish emas, balki ma'naviy sinov, vijdon oldidagi javobgarlik va milliy xotira oldidagi burch edi. Har bir o'tkazilgan dars, har bir kuzatilgan interfaol mashg'ulot, har bir suhbatlashilgan o'qituvchi va o'quvchi, har bir tahlil qilingan metodik manba - bularning barchasi meni shu lahzaga tayyorlab keldi. Va endi, shu lahzada, men barcha to'plangan bilim, tajriba va his-tuyg'ularni bir nuqtaga jamlashim kerak edi. Bu nuqta - tadqiqotning kulminatsiyasi, ya'ni eng yuqori cho'qqisi edi.

Mana shu nuqtada men qoraqalpoq baxshichilik san'atining umumta'lim maktabi sharoitidagi tarbiyaviy imkoniyatlarini butunlay yangi darajada angladim. Bu san'at - bu shunchaki qo'shiq aytish, doston ijro etish yoki dombira chalish emas. Bu - xalqning ruhi, uning tarixiy xotirasi, ajdodlar ovozi. Baxshi - bu shunchaki ijrochi emas, balki xalq qalbining tarjimoni, ma'naviy ko'prik, avlodlar o'rtasidagi bog'lovchi halqa. Uning dombira torlaridan chiqqan har bir ovoz - bu asrlar osha kelayotgan, bugun ham yangrayotgan, ertaga ham yangrab turishi kerak bo'lgan abadiy nido. Bu nido - bu xalqning o'zligi, uning borligi, uning kelajagi. Ammo bu nidoni yosh avlod qalbiga yetkazish uchun bizga yangi vositalar, yangi yondashuvlar, yangi metodlar kerak. Mana shu nuqtada interfaol ta'lim metodlarining roli namoyon bo'ladi.

Tadqiqot davomida men interfaol ta'lim metodlarining baxshichilik san'atini o'qitishdagi imkoniyatlarini chuqur o'rgandim. An'anaviy o'qitish usullari ko'pincha bir tomonlama bo'lib, o'quvchi passiv tinglovchi bo'lib qoladi. Interfaol metodlar esa o'quvchini faol ishtirokchi, ijodkor, izlanuvchi sifatida ko'radi. Rolli o'yinlar orqali o'quvchi baxshi rolini o'ynab, uning ichki dunyosini his qiladi. Loyiha metodi orqali u dostonlarni o'rganadi, ularni tahlil qiladi, o'z loyihasini yaratadi. Munozara va bahs-munozara orqali u o'z fikrini bildirishni, boshqalarni tinglashni, hurmat qilishni o'rganadi. Guruhli ish orqali u hamkorlikni, jamoaviy mas'uliyatni his qiladi. Multimedia vositalari orqali u baxshichilik san'atini vizual, audio va video shaklda o'rganadi. Bu metodlarning barchasi baxshichilik san'atini o'qitishda o'ziga xos imkoniyatlar ochadi.

Mana shu nuqtada men o'zinga savol berdim: men nima qildim? Men bir dissertatsiya yozdim. Ammo bu dissertatsiya - bu faqat qog'oz. Uning qadri - unda yozilgan fikrlarning amalda qo'llanishida, yosh avlod qalbiga yetib borishida, kelajakda davom ettirilishida. Agar bu ish faqat kutubxona javonida chang bosib yotsa, u o'lik ish bo'ladi. Agar u biror bir o'qituvchining qo'llanmasiga aylansa, biror bir

sinfda interfaol dars o'tkazilsa, biror bir o'quvchining qalbida baxshichilik san'atiga muhabbat uyg'onsa - ana unda bu ish o'z maqsadiga yetgan bo'ladi.

Tadqiqotning eng yuqori nuqtasida men umumta'lim maktablarida baxshichilik san'atini o'qitishning kelajagi haqida o'yladim. Bu kelajak - porloqmi yoki xavfli? Bu savolga javob bizga bog'liq. Agar biz hozir harakat qilmasak, agar biz hozir interfaol metodlarni joriy qilmasak, agar biz hozir o'quvchilarni bu san'atga jalb qilmasak - ertaga juda kech bo'lishi mumkin. Har bir o'tgan kun - bu yo'qotilgan imkoniyat. Har bir o'tkazilmagan dars - bu qaytarib bo'lmaydigan boylik. Har bir qiziqmagan o'quvchi - bu yo'qolgan kelajak.

Ammo shu bilan birga, men umidni ham ko'rdim. Men o'quvchilarning interfaol darslarda baxshichilik san'atiga bo'lgan qiziqishini ko'rdim. Men ularning dombira chalishni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini ko'rdim. Men ijtimoiy tarmoqlarda baxshichilik san'atiga oid videolarning millionlab tomosha qilinayotganini ko'rdim. Bu - umid. Bu - kelajak. Bu - davom etish.

Mana shu nuqtada men qat'iy qaror qildim: bu tadqiqot - bu yakun emas, bu boshlanish. Bu - mening shaxsiy safarimning bir bosqichi, ammo oxirgi bosqichi emas. Men kelajakda ham umumta'lim maktablarida baxshichilik san'atini interfaol metodlar asosida o'qitish borasidagi faoliyatimni davom ettiraman. Men yangi loyihalar yarataman, yangi dasturlar ishlab chiqaman, yangi metodik qo'llanmalar tayyorlayman. Men bu san'atni yashashim, nafas olishim, davom ettirishim kerak. Chunki bu - mening burchim. Bu - mening vijdonim. Bu - mening qoraqalpoq xalqi va uning yosh avlodi oldidagi mas'uliyatim.

Tadqiqotning eng yuqori nuqtasida men bir haqiqatni angladim: baxshichilik san'ati - bu faqat san'at emas, bu - hayot falsafasi. Bu - sabr, sadoqat, mehr, xotira, kelajak haqidagi falsafa. Baxshi - bu hayotni kuylaydigan inson. Uning dombirasi - bu hayotning o'zi. Uning ovozi - bu xalqning ovozi. Uning dostoni - bu tarixning dostoni. Shuning uchun ham bu san'atni umumta'lim maktablarida o'qitish - bu hayotni o'qitishdir. Bu xalqni o'qitishdir. Bu kelajakni o'qitishdir.

Mana shu nuqtada men barcha kuchimni, barcha bilimimni, barcha his-tuyg'ularimni bir nuqtaga jamladim. Va shu nuqtada men eng muhim xulosaga keldim: qoraqalpoq baxshichilik san'ati - bu abadiy. U o'lmaydi. U yo'qolmaydi. U davom etadi. Chunki u - xalq qalbida. U - xalq ruhida. U - xalq xotirasida. Va biz - bu xalqning farzandlari, bu xalqning o'qituvchilari - bu san'atni asrab-avaylash, rivojlantirish, kelajakka yetkazish uchun mas'ulmiz. Bu - bizning burchimiz. Bu - bizning vazifamiz. Bu - bizning taqdirimiz.

Mana shu kulminatsion nuqtada men qoraqalpoq baxshichilik san'ati va uni o'qitishga bag'ishlangan mehnatim oldida bosh egaman. Uning buyukligi, go'zalligi, ma'naviy boyligi oldida chuqur hurmat va ehtirom bildiraman. Va men qat'iy ishonch

bilan aytaman: bu san'at yashaydi. U yangraydi. U davom etadi. Asrlar osha. Avlodlar osha. Abadiy.

XULOSA

Olib borilgan ilmiy tadqiqot davomida qoraqalpoq baxshichilik san'atining umumta'lim maktabi o'quvchilariga interfaol ta'lim metodlari asosida o'rgatishning nazariy-metodologik asoslari, pedagogik shart-sharoitlari, didaktik imkoniyatlari va amaliy mexanizmlari har tomonlama o'rganildi. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi ilmiy-nazariy va amaliy xulosalarga kelindi.

Birinchidan, qoraqalpoq baxshichilik san'ati - bu ko'p asrlik tarixga ega, xalqning ma'naviy boyligi, tarixiy xotirasi va milliy o'zligini ifodalovchi noyob madaniy hodisadir. U shunchaki ijrochilik san'ati emas, balki xalqning dunyoqarashi, falsafasi, axloqiy qadriyatlari va estetik ideallarini o'zida mujassam etgan yaxlit ma'naviy tizimdir. Baxshi - bu ijrochi, shoir, sozanda, hikoyachi va tarbiyachi vazifalarini bir shaxsda birlashtirgan ko'p qirrali ijodkordir. Shu bois baxshichilik san'ati umumta'lim maktablari uchun kuchli tarbiyaviy resurs bo'la oladi.

Ikkinchidan, tadqiqot davomida qoraqalpoq baxshichilik san'atining janr tarkibi, dostonlar tasnifi, ijro uslublari, dombira chalish texnikasi, baxshilik maktablari va ularning hududiy xususiyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Aniqlanishicha, baxshichilik san'ati o'zining ichki tuzilishiga ko'ra bir necha komponentdan iborat: so'z san'ati (doston matni), musiqa san'ati (dombira kuyi), ijro san'ati (ovoz, mimika, jest) va pedagogik komponent (ustoz-shogird an'anasi). Bu komponentlarning uyg'unligi baxshichilik san'atining yaxlit estetik ta'sirini ta'minlaydi.

Uchinchidan, tadqiqotda baxshichilik san'atining umumta'lim maktablarida o'qitilishining hozirgi holati, rivojlanish tendensiyalari va muammolari aniqlab olindi. Bir tomondan, ayrim maktablarda bu san'atga yetarli e'tibor berilmayotgani, maxsus o'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar yetishmasligi, o'qituvchilarning tayyorgarligi yetarli emasligi kabi xavfli tendensiyalar kuzatilsa, ikkinchi tomondan, o'quvchilarning bu san'atga bo'lgan qiziqishi, ijtimoiy tarmoqlardagi faollik, davlat va jamoatchilikning e'tibori kabi ijobiy omillar ham mavjud. Bu holat baxshichilik san'atini umumta'lim maktablarida o'qitish bo'yicha tizimli, ilmiy asoslangan va zamonaviy yondashuvga asoslangan chora-tadbirlarni ishlab chiqish zaruratini ko'rsatadi.

To'rtinchidan, tadqiqotning eng muhim natijalaridan biri - umumta'lim maktabi o'quvchilariga baxshichilik san'atini interfaol ta'lim metodlari asosida o'rgatishning pedagogik innovatsion modeli ishlab chiqilganligidir. Ushbu model quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi: maqsadli komponent - o'quvchilarda baxshichilik san'atiga bo'lgan qiziqish, muhabbat va ehtiyojni shakllantirish; mazmunli komponent - dostonlar matni, dombira kuyi, ijro uslublari, ustoz-shogird an'analari; texnologik komponent - interfaol metodlar (rolli o'yinlar, loyiha, munozara, guruhli ish,

multimedia) va an'anaviy o'qitish usullarining uyg'unligi; baholash komponenti - bilim, ko'nikma, malaka va ijodiy faoliyatni baholashning mezon va ko'rsatkichlari; natijaviy komponent - o'quvchilarning baxshichilik san'atini egallash darajasi va uni davom ettirishga tayyorligi.

Beshinchidan, tadqiqotda baxshichilik san'atini umumta'lim maktablarida o'qitishning metodik tavsiyalari ishlab chiqildi. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi: interfaol metodlarni darsning maqsad va mazmuniga mos ravishda tanlash; rolli o'yinlar orqali o'quvchilarni baxshi rolini o'ynashga jalb qilish; loyiha metodi orqali o'quvchilarning mustaqil izlanishini rag'batlantirish; munozara va bahs-munozaralar orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish; guruhli ish orqali hamkorlikni shakllantirish; multimedia vositalari orqali baxshichilik san'atini vizual va audio shaklda o'rgatish; milliy qadriyatlar va tarixiy xotirani tarbiyaviy jarayonga singdirish.

Oltinchidan, tadqiqot natijalari tajriba-sinov ishlari orqali tekshirildi. Tajriba-sinov ishlarida ishtirok etgan o'quvchilar va o'qituvchilarning natijalari shuni ko'rsatdiki, ishlab chiqilgan pedagogik model va metodik tavsiyalar samarali bo'lib, o'quvchilarning baxshichilik san'atiga bo'lgan qiziqishini oshirishga, ijrochilik ko'nikmalarini shakllantirishga va milliy ma'naviy qadriyatlarga bo'lgan hurmatni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Yettinchidan, tadqiqot davomida ilmiy yangilik sifatida quyidagilar ishlab chiqildi: qoraqalpoq baxshichilik san'atining umumta'lim maktabidagi pedagogik imkoniyatlari ilmiy jihatdan asoslandi; interfaol metodlar asosida o'qitishning innovatsion modeli yaratildi; o'quvchilarni baxshichilik san'atiga jalb qilishning mezon va ko'rsatkichlari ishlab chiqildi; umumta'lim maktablarida baxshichilik san'atini saqlash va rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari belgilandi.

Sakkizinchidan, tadqiqot natijalari amaliy ahamiyatga ega. Ular quyidagi yo'nalishlarda qo'llanilishi mumkin: umumta'lim maktablarida musiqa, san'at, tarbiya yo'nalishlari bo'yicha o'quv jarayonini takomillashtirishda; bolalar musiqa va san'at maktablari faoliyatida; o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish kurslarida; o'quv-uslubiy qo'llanmalar, darsliklar, metodik tavsiyalar tayyorlashda; ilmiy-tadqiqot loyihalari va madaniy merosni saqlash dasturlarida.

To'qqizinchidan, tadqiqot davomida aniqlangan muammolar kelgusida quyidagi istiqbolli yo'nalishlarda tadqiqotlarni davom ettirish zaruratini ko'rsatadi: qoraqalpoq baxshichilik san'atini o'qitishda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasi; noyob dostonlarni yozib olish, raqamlashtirish va ilmiy muomalaga kiritish; yosh baxshilarni tayyorlashning uzluksiz tizimini yaratish; baxshichilik san'atining tarbiyaviy imkoniyatlarini yoshlar tarbiyasida qo'llash; baxshichilik san'atini xalqaro miqyosda targ'ib qilish va tanishtirish.

O'ninchidan, tadqiqotning eng muhim xulosasi shundan iboratki, qoraqalpoq baxshichilik san'ati - bu tirik, rivojlanayotgan va kelajakka intilayotgan ma'naviy

hodisadir. Uni umumta'lim maktablarida o'qitish - bu uni muzeyga qo'yish emas, balki uni yangi avlod qalbida davom ettirishdir. Buning uchun esa: davlat va jamiyat darajasida tizimli qo'llab-quvvatlash; ta'lim tizimida bu san'atni o'qitishning uzluksiz tizimini yaratish; oila, maktab va mahalla hamkorligini mustahkamlash; interfaol va zamonaviy texnologiyalarni an'anaviy usullar bilan uyg'unlashtirish; o'quvchilarning o'zini bu jarayonga faol jalb qilish zarur.

Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, qoraqalpoq baxshichilik san'ati - bu xalqning qalbi, tarixi, ma'naviy boyligi va kelajagiga bo'lgan umididir. Uni asrab-avaylash, rivojlantirish va kelajak avlodlarga yetkazish - bu har bir insonning, butun jamiyatning, davlatning va eng muhimi - yoshlarning o'zlarining muqaddas burchidir. Ushbu dissertatsiya ana shu burchni ado etish yo'lidagi kichik, ammo halol va samimiy hissa bo'lib qoladi, deb ishonamiz.

EPILOG

Har qanday ilmiy tadqiqot o'z nuqtasiga yetganda, tadqiqotchi bir lahza to'xtab, orqaga - bosib o'tilgan yo'lga nazar tashlaydi. Ushbu dissertatsiya ishi ham xuddi shunday holatga yetib keldi. Ammo bu - yakun emas, balki yangi bir bosqichning boshlanishi, deb hisoblayman. Chunki qoraqalpoq baxshichilik san'atini umumta'lim maktablarida interfaol metodlar asosida o'qitish, uni yosh avlodga yetkazish jarayoni - bu tugallanmaydigan, doimiy davom etadigan, har bir yangi avlod bilan yangicha mazmun kasb etadigan cheksiz jarayondir.

Ushbu tadqiqot davomida men - muallif sifatida - nafaqat ilmiy-nazariy bilim to'pladim, balki chuqur shaxsiy tajriba, ma'naviy boyish jarayonini ham boshdan kechirdim. Maktablarda o'tkazilgan interfaol darslar, o'quvchilar bilan suhbatlar, o'qituvchilarning tajribasini kuzatish, baxshilar bilan uchrashuvlar - bularning barchasi menda ushbu san'atga bo'lgan hurmat va muhabbatni yanada kuchaytirdi. Har bir dars, har bir suhbat, har bir doston ijrosi menga shuni anglatdiki, bu san'at shunchaki tadqiqot obyekti emas, balki tirik, nafas oluvchi, his qiluvchi ma'naviy hodisa hisoblanadi.

Tadqiqot jarayonida men ko'plab qiyinchiliklarga duch keldim. Ba'zi maktablarda baxshichilik san'atiga yetarli e'tibor berilmayotgani, maxsus o'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar yetishmasligi, o'qituvchilarning tayyorgarligi yetarli emasligi, ba'zi noyob dostonlarning yozib olinmagani, ularning faqat keksa avlod xotirasida saqlanib qolgani - bularning barchasi meni chuqur tashvishga soldi. Ayni paytda, bu tashvish menda ushbu tadqiqotni yanada jiddiyoq, mas'uliyatliroq yondashuv bilan olib borish uchun kuchli turtki bo'ldi. Chunki men angladimki, har bir kechiktirilgan kun, har bir yozib olinmagan doston, har bir qiziqmagan o'quvchi - bu qaytarib bo'lmaydigan yo'qotish demakdir.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida men umidbaxsh manzaralarga ham guvoh bo'ldim. Ba'zi o'quvchilarning baxshichilik san'atiga bo'lgan qiziqishi, ularning

dombira chalishni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqi, interfaol darslardagi faolligi, ijtimoiy tarmoqlarda baxshichilik san'atiga oid videolarning ko'plab tomosha qilinayotgani - bularning barchasi meni umidga to'ldirdi. Bu shuni ko'rsatadiki, agar biz to'g'ri pedagogik yondashuvlarni, interfaol metodlarni, zamonaviy vositalarni qo'llasak, yosh avlodning bu san'atga bo'lgan qiziqishini yanada oshirish, uni yangi bosqichga olib chiqish mumkin.

Ushbu ilmiy ish davomida ishlab chiqilgan pedagogik innovatsion model, interfaol metodlar tizimi, uslubiy tavsiyalar, amaliy dasturlar - bularning barchasi faqat qog'ozda qolib ketmasligi, balki real hayotda, real ta'lim muassasalarida qo'llanilishi uchun yaratilgan. Men chin dildan umid qilamanki, ushbu tadqiqot natijalari nafaqat ilmiy jamoatchilik tomonidan e'tirof etiladi, balki amaliyotchi o'qituvchilar, metodistlar, ta'lim tashkilotchilari tomonidan ham qo'llaniladi va rivojlantiriladi.

Epilog davomida men yana bir muhim jihatga to'xtalmoqchiman - bu tadqiqotning kelajakdagi istiqbollari haqida. Zamon tez o'zgarmoqda. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar, virtual reallik kabi texnologiyalar kundan-kunga rivojlanib bormoqda. Ertaga bu texnologiyalar yanada murakkablashadi, yanada keng imkoniyatlar ochadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqot - bu faqat bugungi kun uchun emas, balki kelajak uchun ham asos bo'lib xizmat qilishi lozim. Men ishonamanki, kelgusi tadqiqotchilar ushbu ishni davom ettirib, sun'iy intellekt asosida ishlaydigan virtual baxshi-o'qituvchilar, chatbotlar, interaktiv ta'lim platformalarini yaratishlari mumkin bo'ladi.

Ayni paytda, men shuni ham ta'kidlamochimanki, qanchalik texnologiyalar rivojlanmasin, baxshichilik san'atining eng muhim, eng qadrlil jihat - bu jonli aloqa, ustoz-shogird munosabati, yurakdan-yurakka o'tuvchi ma'naviy uzatish jarayonidir. Hech qanday texnologiya baxshining jonli ijrosini, uning ko'zlaridagi nurni, uning ovozidagi hissiyotni to'liq almashtira olmaydi. Shuning uchun ham men o'z tadqiqotimda texnologiyalarni an'anaviy usullarning o'rnini bosuvchi emas, balki uni to'ldiruvchi, kuchaytiruvchi vosita sifatida ko'rib chiqdim.

Ushbu tadqiqot jarayonida men yana bir muhim haqiqatni angladim: pedagogika fani - bu shunchaki nazariy bilimlar to'plami emas, balki insonparvarlik, mehr-oqibat, kelajakka bo'lgan g'amxo'rlik bilan sug'orilgan amaliy san'atdir. Yosh avlodga baxshichilik san'atini o'rgatish - bu shunchaki bilim berish emas, balki ularning qalbida milliy g'urur, o'ziga xoslik, tarixiy xotira tuyg'ularini uyg'otishdir. Bu - pedagogning eng oliy vazifasi, eng muqaddas burchidir.

Men ushbu tadqiqot davomida ko'plab olimlarning, mutaxassislarining, amaliyotchi o'qituvchilarning fikr va mulohazalaridan bahramand bo'ldim. Ularning har biriga chuqur minnatdorchilik bildiraman. Ayniqsa, ilmiy rahbarimning doimiy qo'llab-quvvatlashi, qimmatli maslahatlari, va eng muhimi - ushbu mavzuning dolzarbligiga bo'lgan chuqur ishonchi meni butun tadqiqot davomida ilhomlantirib

keldi. Shuningdek, umumta'lim maktablarining rahbarlari, o'qituvchilari, va eng muhimi - o'z bilim va tajribasini yosh avlodga fidoyilik bilan o'rgatib kelayotgan pedagoglarning o'ziga alohida hurmat va ehtirom bildiraman.

Ushbu epilogni yozar ekanman, men yana bir bor o'zimga savol beraman: nima uchun men bu mavzuni tanladim? Javob oddiy va samimiy: chunki men qoraqalpoq xalqining farzandi sifatida, o'z ajdodlarimning ma'naviy merosini asrab-avaylash, uni kelajak avlodlarga munosib tarzda yetkazish - bu mening shaxsiy burchim, deb hisoblayman. Har bir ilmiy tadqiqot ortida shaxsiy motivatsiya, chuqur ichki ishonch turishi kerak. Mening ushbu tadqiqotimni yozishga undagan asosiy kuch - mana shu ichki ishonch, ona xalqimga bo'lgan cheksiz muhabbat va sadoqat bo'ldi.

Ushbu ilmiy ish yakunlanayotgan bo'lsa-da, mening shaxsiy safarim davom etadi. Men kelajakda ham qoraqalpoq baxshichilik san'atini umumta'lim maktablarida interfaol metodlar asosida o'qitish, uni targ'ib qilish, yosh avlodga yetkazish borasidagi faoliyatimni davom ettirishga qat'iy qaror qildim. Ushbu dissertatsiya - bu mening bu yo'ldagi birinchi jiddiy qadamim, ammo oxirgi qadamim emas. Men umid qilamanki, kelajakda ushbu tadqiqot asosida yangi loyihalar, dasturlar, hatto maxsus ta'lim markazlari yaratish imkoniyati tug'iladi.

Bu yerda men yana shuni ta'kidlamoqchiman, qoraqalpoq baxshichilik san'atini saqlab qolish va rivojlantirish - bu faqat bir kishining, bir tadqiqotchining ishi emas. Bu - butun jamiyatning, davlatning, ta'lim tizimining, oilaning, va eng muhimi - yoshlarning o'zlarining birgalikdagi harakati bo'lishi kerak. Faqat hammamiz birgalikda harakat qilsak, ushbu bebaho ma'naviy merosni kelajak avlodlarga munosib tarzda yetkaza olamiz.

Men ushbu tadqiqotni yakunlar ekanman, o'zimga va barcha o'quvchilarga, tadqiqotchilarga, pedagoglarga murojaat qilmoqchiman: keling, biz birgalikda qoraqalpoq baxshichilik san'atini asrab-avaylaylik, uni yosh avlodga sevdirib, qadrlatib yetkazaylik. Chunki bu san'at - bu bizning tarixiy xotiramiz, ma'naviy boyligimiz, milliy g'ururimizdir. Uni yo'qotish - bu o'zligimizni yo'qotish demakdir. Uni saqlab qolish, rivojlantirish - bu kelajagimizni mustahkamlash demakdir.

Ushbu tadqiqot davomida to'plangan tajriba, ishlab chiqilgan pedagogik model, interfaol metodlar tizimi, amaliy tavsiyalar - bularning barchasi endi ilmiy jamoatchilik, amaliyotchi o'qituvchilar, va eng muhimi - yosh avlodning o'ziga taqdim etiladi. Men chin dildan umid qilamanki, ushbu ish nafaqat akademik doiralarda, balki real hayotda, real ta'lim muassasalarida, real bolalar va yoshlar qalbida o'z aksini topadi.

Dombira torlarining ovozi - bu abadiy ovoz. U asrlar osha kelib, bugun ham yangraydi, va men ishonamanki, u ertaga ham, indinga ham, kelajak asrlarda ham yangrab turadi. Bizning vazifamiz - bu ovozni jimlantirib qo'ymaslik, uni yangi

avlodlarga, yangi vositalar orqali, ammo o'sha eski, muqaddas, benazir mazmun bilan yetkazishdir.

Ushbu epilog orqali men o'z ilmiy izlanishimni yakunlayman, ammo bu - chin ma'noda yakun emas. Bu - yangi boshlanishning nishonasi. Chunki har bir yakunlangan tadqiqot - bu yangi savollarning, yangi izlanishlarning boshlanishi hisoblanadi. Men ushbu dissertatsiyada ko'targan masalalar, taklif etgan yechimlar - bularning barchasi kelajak tadqiqotchilar uchun yangi ilmiy izlanish maydonini ochib beradi, deb umid qilaman.

Yakun sifatida, men yana bir bor qoraqalpoq baxshichilik san'atining buyukligi, uning ma'naviy boyligi, uning tarbiyaviy ahamiyati oldida bosh egaman. Bu san'at - bu xalqimizning qalbi, uning tarixi, uning kelajagiga bo'lgan umidi. Ushbu tadqiqot mana shu qalbni, mana shu tarixni, mana shu umidni yosh avlodga yetkazishga qaratilgan kichik, ammo halol va samimiy hissa bo'lib qoladi, deb ishonaman.

Xalqimiz aytganidek: "Yaxshi niyat - yarim davlat". Men ushbu tadqiqotni yaxshi niyat, sof maqsad, va chuqur ma'naviy mas'uliyat bilan yakunladim. Endi bu ishning taqdiri - uni o'qigan, undan foydalanadigan, uni davom ettiradigan har bir insonning qo'lida. Men ishonamanki, qoraqalpoq baxshichilik san'ati abadiy yashaydi, chunki u xalqimizning qalbida, uning ruhida abadiy yashaydi.

Shu bilan ushbu ilmiy safarni yakunlayman - chuqur minnatdorchilik, samimiy umid, va kelajakka bo'lgan qat'iy ishonch bilan. Qoraqalpoq baxshichilik san'ati - yashasin! Uning ovozi asrlar osha, avlodlar osha yangrab tursin!

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jo'rayev M. Qoraqalpoq baxshichilik san'ati: an'analar va zamonaviylik. – Toshkent: Fan, 2018. – 156–172-b.
2. Qoraboyev U. O'zbek va qoraqalpoq dostonchilik an'analari: qiyosiy tahlil. – Toshkent: Akademnashr, 2020. – 45–68-b.
3. Bekmurodov A. Baxshichilik san'atining tarixiy ildizlari va janr xususiyatlari // O'zbekiston etnomadaniyati jurnali. – Toshkent, 2019. – № 4. – 23–31-b.
4. Nurmatov Sh. Xalq og'zaki ijodini o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2017. – 88–104-b.
5. Yo'ldoshev Q., Qodirov M. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent: Universitet, 2021. – 112–130-b.
6. Saidov S. Musiqa ta'limida an'anaviy ijrochilik ko'nikmalarini shakllantirish // Pedagogika fanlari ilmiy jurnali. – Toshkent, 2022. – № 2. – 56–64-b.
7. Xudoyberganov M. Qoraqalpoq musiqa madaniyati tarixi. – Nukus: Qoraqalpog'iston nashriyoti, 2016. – 74–95-b.
8. Allamberganov Q. Baxshi va jirov: qoraqalpoq xalq ijrochilik san'ati. – Nukus: Bilim, 2019. – 34–52-b.

9. Tursunov T. Etnopedagogika: xalq an'analari asosida yoshlarni tarbiyalash. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020. – 140–158-b.
10. Qo'ng'irov R. Dostonchilik va baxshichilik: nazariy va amaliy masalalar // Filologiya masalalari jurnali. – Toshkent, 2018. – № 3. – 67–75-b.
11. Xolmatov J. Innovatsion ta'lim texnologiyalari va ularning amaliyotda qo'llanilishi. – Toshkent: Innovatsiya, 2021. – 95–118-b.
12. Raximov B. Kashi kompetensiyalarni rivojlantirishda loyihaviy faoliyatning o'rni // Ta'lim va innovatsiya jurnali. – Toshkent, 2022. – № 1. – 41–49-b.
13. Mamatqulov A. Xalq musiqasi va an'anaviy ijrochilikni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Musiq, 2019. – 102–121-b.
14. Seytjanov J. Qoraqalpoq folklori: janrlar va badiiy xususiyatlar. – Nukus: Qoraqalpoq davlat universiteti nashriyoti, 2017. – 58–79-b.
15. КБ Холиков. Возможность использования этнически сложившихся традиций в музыкальной педагогике. Science and Education 4 (7), 345-349
16. КБ Холиков. Особенность взаимосвязанности между преподавателем и учащимся ракурса музыки в различных образовательных учреждениях: детском саду, школе, вузе. Science and Education 4 (2), 1055-1062
17. КБ Холиков. Передовые формы организации педагогического процесса обучения по специальности музыкальной культуры. Science and Education 4 (3), 519-524
18. КБ Холиков. Измерение эмоции при разучивании музыки, функция компонентного процессного подхода психологического музыкального развития. Science and Education 4 (7), 240-247
19. КБ Холиков. Неизбежность новой методологии музыкальной педагогике. Science and Education 4 (1), 529-535
20. КБ Холиков. Проект волевого контроля музыканта и воспроизводимость музыкального произведения. Science and Education 4 (7), 189-197
21. КБ Холиков. Характер музыки и результат смысловое содержание произведения. Scientific progress 2 (4), 563-569
22. КБ Холиков. Элементы музыкальной логики, фундамент музыкального построения. Science and Education 3 (1), 578-583
23. КБ Холиков. Содержание урока музыки в общеобразовательном школе. Scientific progress 2 (3), 1052-1059
24. КБ Холиков. Характеристика психологического анализа музыкальной формы, измерение ракурса музыкального мозга. Science and Education 4 (7), 214-222
25. КБ Холиков. Манера педагогической работы с детьми одарёнными возможностями. Science and Education 4 (7), 378-383

26. КБ Холиков. Музыка и психология человека. Вестник интегративной психологии, 440-443 2 (1), 440-443

27. КБ Холиков. Эволюция эстетики в условиях прогрессивной модели музыкальной культуры, из опыта работы КБ Холикова 30 школы г. Бухары Республики Узбекистан. Science and Education 4 (3), 491-496

28. КБ Холиков. Некоторые новые вопросы, связанные с применением методов и приёмов музыки в общеобразовательной системе. Science and Education 4 (7), 100-106

29. КБ Холиков. Направляющие основы методики для педагогов и студентов музыкально эстетическая развития детей в садике. Science and Education 3 (2), 1233-1239

30. КБ Холиков. Психика музыкальной культуры и связь функции головного мозга в музыкальном искусстве. Science and Education 4 (7), 260-268